

SPECIMEN ACADEMICUM

DE

*PRINCIPIIS JURIS NATURÆ,
IN PRIMO LIBRORUM DE LEGIBUS,
A CICERONE DEFINITIS*

QUOD

CONS. AMPL. FACULT. PHILOS. ABOËNS.

PRÆSIDE

Mag. FRANC. M. FRANZÉN,

Hift. & Mor. Prof. Reg. & Ord.

PRO GRADU

PUBLICO SUBJICIT EXAMINI

OLAVUS REHNSTRÖM,

Tavastensis.

IN AUD. PHYSIC. DIE II MAJI MDCCCVII.

h. a. m. f.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIANIS.

Till

Vice Krono - Befallningsmannen,

Väladie

Herr REENH. HOLMBERG.

Min Sväger!

Tag dessa blad, såsom ett aktningens, vänskapens och erkänstans
offer, af

Författaren.

§. I.

De antiquorum jus naturæ tractandi ratione.

Scientiam Juris naturæ proprie dicti, h. e. stricti sive cogentis, & ante GROTIJ labores nullam fuisse, nec nisi nostro tempore, prælucente philosophia Kantiana, vere esse definitam: trivialia jam sunt placita, illud quidem dum, hoc autem nuperius, omnibus fere rei moralis compendii, in Germania saltem editis, præmissum. Ut vero hoc ita tantum valet, si intelligitur, Juris disciplinæ a Morum disciplina veram distinctionem etsi ratione objecti, quod utraque complectatur, jam a GUNDLINGIO a) Thomasi

A

masii

a) V. *Jus Naturæ ac Gentium connexa ratione novaque methodo elaboratum. Præf. prima ad lectores. C. 1. §. 21—23.* Erat quidem jam ante illum Ethica a Jure Naturæ distincta, sed perverso sensu. Hoc enim officia omnia & in alios & in se ipsum & in Deum, illa motiva tantum & incitamenta ad virtutem continere intelligebatur: quam

)

2

(

masii discipulo propositam, ratione principii tamen ultimi, quod utramque distinguat, a KANTIO demum esse perfectam *b):* sic illud male interpreteris, si credas, res ipsas, quas in proprium certisque finibus circumscriptum locum concludere Grotius incepit, h. e. jura hominum naturalia, antea non fuisse ab eruditis examinata et perspensa.

definitionem etiam WOLFIUS servavit. Gundlingius autem, quem fecuti sunt ACHENWALL, FEDER et ceteri, ad scientiam juris naturae id tantum referebat, quod unus ab altero vi externa exposcere juste possit; cetera omnia, quae officia, mores, virtutem, ejusque in ipso animo causas spectant, Ethicæ reliquit. In qua tamen definienda erravit, cum officia perfecta h. e. justitiae, præcipue sane virtutum, ab ea excluderet. In eundem vel ipse Kant (*Metaph. Anf. der Tugendlehre*) ineidit errorem: quem autem lectatores sui mox correxerunt: officia nempe, quae ex aliorum juribus nascuntur, ad morum scientiam eatenus pertinere, quatenus sola conscientia, vel si nulla vindicari possint externa coactione, ad ea colenda quemque obligat, recte observarunt.

- b)* Vide I. KANT *Metaph. Anfangsgründe der Rechtslehre, Einleitung.* Cfr. HUFELANDS *Lehrsätze des Naturrechts*; FICHTE *Grundlage des Naturrechts*; HEYDENREICH *Original-Ideen*. v. 1 p. 106 sqq. A. S. ÖRSTED *Over Sammenhængen mellem Dydelærens og Retslærens Princip.* Kjøbenhavn. 1793. SCHLEYERMÄCHER *Grundlinien einer Kritik der bisherigen Sittenlehre.* Berlin 1803; ceterosque.

pensa. Nam & philosophi, præsertim Græci, cum vel in principia honesti & justi, omnino considerati, inquirerent, vel de republica dissererent optime instituenda, & jurisconsulti, Romani maxime, cum legum civilium explicarent rationes, non potuerunt, quin in præcipua incidenter loca, in quibus hodierna Juris naturæ scientia versatur. Neque immeritam antiquis præ recentioribus in eis tribuas laudem, quod, cum hi, aut ex notione Juris proficiscentes, morum quoque totam scientiam in illius orbem intruderent, aut ideam honesti & perfecti sequentes, omnem juris etiam disciplinam in unum de officiis perfectis Ethicæ caput compulerent: illi, consilio ad usum proprius accommodato, jura hominum, quæ, a natura quidem iis concessa, non tamen nisi in civitate servari possunt, seorsim ab officiis, quæ ut colantur a cujusque conscientia pendet, tractaverint, illa nempe cum de civitate legibus constituenda, hæc cum de homine virtutibus formando agerent ^{c).}

Quod vel e Ciceronis exemplo colligere licet: qui libris *De Officiis* honesti naturam & genera definit, aliis autem, *De Legibus* inscriptis, (cujus nominis & argumenti libros Plato, Chrysippus, nec non alii Græci, ante Tullium ediderant), juris naturæ fundamenta, ut legi-

A 2

bus,

^{c)} Minime tamen contendimus, vel philosophos vel jurisconsultos antiquos juris et morum disciplinas iis distinxisse, quibus jam distinguuntur, terminis certis & signatis. V. ÖRSTED 1 c. p. 7 sqq.

bus civilibus supponenda, descriptis. Hæc in exordio præcipue operis, cuius tres tantum libri, si que utili & hiatibus deformes, ad nos pervenerunt, Stoicorum d), ut videtur, rationem maxime sequens, ceterum Platonem imitatus, exposuit. Quæ cum holie etiam cognitu digna sint, omnium autem Ciceronis librorum hi minime in nostrarium manibus versari soleant: non prorsus ineptam rem egisse nobis videbimus, si excerptis, in unum collectis, brevissimeque illustratis locis, quibus illa continentur, Juris naturæ antiquam theoriam cum recentissima comparandæ occasionem condiscipulalis nostris hoc dederit, quod illis examinandum offerimus, specimen juvenile.

§. 2.

De notione juris naturæ Ciceroni concepta (L. I. c. 5).

"Nobis ita compleetanda in hac disputatione tota causa universi juris est ac legum, ut hoc civile quod dicimus, in parvum quendam & angustum locum concludatur naturæ." Non consilium tantum, quo hos de legis conscripsit libros, sed notiōnem etiam, quam de jure naturæ sibi formaverat Cicero, ista indicant verba. Aliud enim jus naturæ sibi non concepit, quam quod in omni societate humana-communis esse debeat omnium hominum

ab V. HADR. TURNEBI Comment. in Ciceronis L. III de Legibus.

)

9

(

num norma, ideoque etiam omnium legum cíviliūm
commune principium. In qua definitione, haud scimus
an per se rectissima & ad usum maxime accommoda-
ta, reprehendas forte, neque status naturalis hypothesin
esse præmislam, neque discrimen factum inter jus na-
turæ privatum & publicum. Illam quidem antiquis non
fuisse familiarem, constat e); cum autem jus naturæ a ci-
vili clare distinguat Cicero, postea (c. 15 & 16 L. I) plu-
sibus

-
- e) Niſi statum naturalem intelligas esse originariam homi-
num vel recens creatōrum vel agrestium conditionem,
quam varie ſibi concepisse antiquos, vel ex Hesiodo &
Horatio quisque novit. Ex philosophis autem PLATO
(*de Legib⁹ I. III.*) ia tempora ante civitates inititas
inquirit, eum tamen hujus inquisitionis ad jus naturæ ex-
pliandum non facit uſum, quem recentiores fecere.
Hobbesianas autem ideas olim jam invaluisse, ex Epicuri
nempe ſchola profectas, vel ex his Horatii versibus col-
ligere licet:

— — — — —

Atque ipsa utilitas iuſti prope mater & æqui.
Quum prorepferunt primis animalia terris,
Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguis & pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ post fabricaverat uſus:
Donec verba, quibus voces ſenſusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc abſtene bello,
Oppida coeperunt munire, et ponere leges,
Ne quis fur effet, neu latro, nea quis adulter.

— — — — —

ribus ostendens "jus & injuriam a natura dijudicari" atque "legem (in civitate scil.) bonam a mala nulla alia nisi naturæ norma dividi;" statum quendam hominum et si non tempore, at cogitatione tamen, civili antiquiori, atque per hunc non tollendum, sed potius in civitate demum ita efficiendum, si leges ad naturæ normam scriptæ & administratæ suum cuique tribuant, cogitasse ille intelligi potest. Quæ idea, fructuosior forte quam illa de statu naturali, (quæ male haud raro adhibetur,) juris naturæ privati a publico haud tollit distinctionem: quam tamen ab auctore factam esse non contendimus. Strictum autem esse jus, de quo agit Cicero, ex hoc ipso colligamus, quod illud pro iuri civilis fundamento habeat; et si id quod proprium ejus est, quod vi exequi illud liceat, verbis non designat, nec forte ipse sibi clare concepit.

§. 3.

De Fonte seu principio cognoscendi Juris naturæ. c. 5.

"Non a prætoris edicto, — neque a XII tabulis
— sed penitus ex intima Philosophia haurienda est juris disciplina."

Jura inventa metu injussi fateare necesse est,
Tempora si fatulosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo fecernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:

L. I. lct. 3.

sciplina." — "Natura juris ab hominis reperenda est natura" Secundum novissimam philosophandi rationem videntur hæ duæ propositiones sibi contrariari, una nempe purum, sive a priori datum, ut jam loqui solent, altera empiricum, seu a posteriori quæstum, ponere juris cognoscendi principium. Sed nescivit Auctor noster hanc distinctionem, aliam intelligens intimam philosophiam, quam quam quæ nunc ita appellatur. Ceterum, & ratio ipsa pura ex hominis abstrahitur natura, neque juris propriæ dicti, quo scilicet homines in se invicem physicam adhibeant vim, conceptus exoriri possit, nisi posito illorum in orbe sensibilium commercio, quod vero a priori cognosci nequit. Ut cunque vero hoc fuerit, ex anthropologia hauriendam esse juris scientiam, Cicero existimat. Ipsius autem juris "exordium a lege" dicit. c. 6.

§. 4.

De lege, ut communi & officiorum & jurium principio. c. 6.

"Lex est ratio summa insita in natura, quæ jubet ea quæ facienda sunt, prohibetque contraria. Eadem ratio cum est in hominis mente confirmata & perfecta, lex est." Etiam hæ definitiones contractionis speciem præferunt: una scilicet legis principium in *natura* h. e. physica rerum externalium constructione, altera in *hominis mente* ponit; hæc igitur Kantianæ theoriæ convenire, illa contrariari videtur. Sed hunc etiam locum non ex recentiori, sed ex antiqua philosophia interpretari debemus. Stoicus,

Stoicos, & in primis Chrysippum, cuius de legibus librorum fragmenta supersunt, in hac de lege disputatione secundus f), rationem sumam intelligit esse mentem divinam in natura g), h. e. rerum visibilium universo sistente, sepe manifestantem, quam principem esse & ultimam legem, omnia sc. ratione aut cogentis aut vetantis Dei, Stoici affirmarunt; ex illa autem colligi legem humano generi datam, in mente sapientis (h. e. hominis ex idea Stoicorum perfecti, in quo sc. confecta sit ratio) ad jubendum & ad deterrendum idoneam. (cfr. L. II. c. 4.) Si autem hanc cum in Deo tum in homine a Stoicis cogitatam rationem & legem, eandem esse, ac quæ nunc alius ex ipsius animi humani fundo explorata, prædicta appellatur *ratio morumque sive honesti lex* (*Sittengesetz*), contendas: facile tamen unum cum altero concilies, quæ Tullius urget, cum naturam sc., tum mentem humanam esse legis illius principis & ultimæ fontem. Primum enim et si

f) Conferas e. c. hanc legis descriptionem ex libro de legibus Chrysippi a Jurisconsulto (Digg. L. I. Tit. III. leg. 2) allatam cum Ciceronianæ illa: Ο νόμος πάντων ἐστὶ Βασιλεῖς Θεῶν τε καὶ αὐθερπειῶν πραγματών. δεῖ δ' αὐτὸν προσέτην εἶναι τῶν καλῶν καὶ τῶν ασχετῶν, καὶ αρχοντας καὶ ἡγεμόνας, καὶ πάτερ τοῦτο κανόνος εἶναι δικαιῶν τε καὶ αδίκων, καὶ τῇ φύσει πολιτικῶν ζωῶν προσαντικὸν μὲν τῶν ποιητῶν, απαγορευτικὸν δὲ τῶν δικαιέων. Cfr. Fragm. Cic. de Rep. L. 5. apud Lact. VI. 8.

g) Quicquid enim in natura appareret, id divinum esse Stoici affirmarunt. Quin, natura, deus, fatum, providentia idem fere illis sepe fuisse videntur.

3 9 1

et si legem, quam libere sequatur mens rationis sibi conscientia, haec sibi ipsa ferre debet: quum tamen & natura antiquior sit cuiusque hominis animo, & hunc quoque ut sui particulam contineat, constat, legem in mente humana a ratione lassitam esse simul legem in natura a Deo insitam. Deinde, et si ultimum honesti principium e sola hauriendum est ratione pura: id tamen ut mere formale applicari nequit, nisi habitu respectu ad exterram rerum naturam; a qua igitur colligenda est lex, illi a priori datae non contraria, sed ut materia formae a divina, quae & naturam & animum humanum creavit, mente adaptata.

Ceterum a lege, quam definivit Cicero, veluti e communi principio, & morum & juris præcepta se derivare his confirmat verbis: "Ea (inquit, legem intelligens) est naturæ vis: ea mens ratioque prudentis; ea juris atque injuria regula." In quo loco hodiernam legis divisionem primum in *physicam* & *moralem*, deinde hujus in *etabicam* & *juridicam* obsecure saltem esse factam, intelligere possis. Postea autem (c. 6) legem *scriptam* h. e. *positivam* a lege naturæ clare distinguit.

Merito quidem libertatis mentionem hoc loco desideres, qua sola moralis necessitas a physica distinguitur; nisi signo saltem indicatam eam esse credas, cum originem vocabuli latini legis a legendu ducens Cicero: "sic nos, inquit, *delectus vim* in lege ponimus." Delectus nempe (Germano vocabulo *Willkübr* hic fere interpretandus) libertatem involvit. Quamvis autem omni tempore communis hominum ratio intellexerit, imputationem moralis actionis nullam fieri posse, nisi posito libero arbitrio

trio agentis: vere tamen hodie demum philosophi in libertatem, ut omnis rei moralis basis & radicem, insperxerunt.

§. 5.

De jure latius intellecto sive communii hominum in res dominio. c. 7, 8, 9.

Nullibi quidem Cicero juris primam & abstractam notionem expressis verbis, neque facile est definitu "obscuras & necessarias intelligentias," quas, ut ipse ait (c. 9. natura in mente humana) "quasi fundamenta quædam scientiæ enudavit" b). Videtur tamen jus humanum e duobus fere elementis compositum sibi concipere: *primum* potestate omnis generis humani res externas (eoque magis suas vires) pro ratione sua libere utendi; *deinde* potestate cujusque hominis æquum sibi vindicandi illius usum. Hæc igitur *primum* observat: Homo "solus ex tot animalium generibus atque naturis particeps rationis & cognitionis"

b) *Was ist Recht?* Diese Frage möchte wohl den Rechtsgelehrten, wenn er nicht in Tautologie verfallen, oder, statt einer allgemeinen Auflösung, auf das, was in irgend einem Lande die Gesetze zur irgend einer Zeit wollen, verweisen will, eben so in Verlegenheit setzen, als die berufene Aufforderung: *Was ist Wahrheit?*, den Logiker." Kant I. c. Einl. p. XXXII.

) 11 (

gitationis" — "præclara quadam conditione generatus est a supremo Deo." — Natura sua (cujus nativas auctor enumeravit laudes)," etiam nullo docente profeta ab iis, quorum ex prima & inchoata intelligentia genera cognovit, confirmat ipsa per se rationem, & perficit." — "Quoniam nihil est ratione melius, eaque est & in homine & in Deo: prima homini cum Deo rationis societas" — "Univerlus hic mundus una civitas communis deorum atque hominum existimandus" — "Virtus eadem in homine ac in Deo est; neque ullo alio ingenio præterea. Est autem virtus nihil aliud quam in se perfecta & ad summum perducta natura. Est igitur homini cum Deo similitudo." — "Itaque ad hominum commoditates & usus tantam rerum uberratem natura largita est, ut ea quæ gignuntur *donata consulto nobis*, non fortuito nata videantur: nec solum ea, quæ frugibus & baccis terræ fœtu profunduntur, sed etiam pecudes" &c. "Artes vero innumerabiles repertæ sunt, docente natura; quam imitata ratio, res ad vitam necessarias tollerter consecuta est." Videntur quidem hæc juris fundamenta, diuinitus nempe generata humanae naturæ excellentia, perfectio sua per se ipsam, similitudo, cognatio ac societas hominis cum Deo, nimis longe petita. Id tamen, quod præcipuum continet argumentationis vim, & verum est, &, si nobis judicare licet, ad rem adpositum: quod scilicet jus hominis rebus pro ratione sua utendi sit in hac ipsa, qua ille brutis excellit animantibus, a natura sive potius Deo (in quo ipso summa est ratio) illi donatum. Nec Mosaicæ tantum traditioni, qua dominium terræ homini ad Dei imaginem creato attribuitur, hæc ratiocinatio mire convenit, sed idem fere involvit, ac quæ nunc, diligentius certe &

firmius constituta, viget, jus communis humanitatis colligendi ratio, ex hoc scilicet principio: quod homo ratione & libertate praeditus, solus in terra sit *persona & finis in se ipso* (tai ipsius causa factus), cetera omnia *res & instrumenta*. Quin Stoica illa idea de communi hominum & deorum civitate civitate, cum Kantiana de regno finium (das Reich der Zwecke), cuius cives sunt omnes rationis participes, quodammodo conciliari possit. Ceterum in antiqua hac disputatione non possumus non laudare, juri & officio commune quidem esse statutum principium, sed illud tamen ab hoc non derivari, quo facto recentiores utriusque confuderunt fines: *juridicam* nempe facultatem hominis omnia sua, a natura sibi data, aut suis viribus sibi acquifita vel vi defendendi, a *morali facultate*, omnia agendi, quae non illicita sunt, vel etiam officii causa necessaria, non semper bene distinguentes.

§. 6.

De Jure strictius intellecto, sive hominis in hominem.
c. 10, 11, 12.

E communi illo omnium hominum jure, quod contra impetum vel daemonum, si physicam eorum intenti fieri posse vim credres, defendere tibi liceret, jus effluit, proprie dictum, quo quisque hominum suum sibi vindicet, unusque alterius repellat injuriam. De hujus principio haec habet Cicero: "Nihil est omnium uni tam simile, tam par, quam omnes inter nosmetiplos sumus." — "Quæcunque est hominis definitio, una in omnes valet: quod argumenti

argumenti satis est, nullam dissimilitudinem esse in genere. Quæ si esset, non una omnes definitio contineret. Etenim ratio, qua una præstamus belluis — certe est communis, doctrina differens" — "Quibus ratio a natura data est, iisdem etiam recta ratio data est: ergo & lex, quæ est recta ratio in jubendo & vetando: si lex, jus quoque. At omnibus ratio: jus igitur datum est omnibus." — "Sequitur igitur ad participandum alium ab alio communicandumque inter omnes justos natura nos esse factos." — Recte & clare esse hanc juris, quod uni homini in alterum natura dedit, explicationem e nativa omnium æqualitate & ad societatem destinatione factam, mox concedas, speramus. Nam non tantum non repugnat formalí illi normæ, quam pro summo juris exteriori principio cum recentissimis philosophis forte habeas: "ita externum liberi tui arbitrii usum constringe, ut omnium externa libertas cum illo consistere possit;" sed etiam cum rationem ejus continet, in æqualitate nempe hominum per rationem latentem, tum adplicationem ejus indicat, non nisi in societate, ad quam homines natura feruntur, possibilem. Juste autem reprehendas juris stricti præcipuum characterem, quod scilicet *vi* possit vindicari, nullo monitum esse verbo. Neque tacere debemus, Ciceronem in iis, quæ mox sequuntur, satis prodere, se, quamvis "jus & injuriam" ab iis, "quæ omnino sunt honesta & turpia", distinxerit (c. 16.), veram tamen hujus distinctionis rationem clare sibi non concepisse: cum naturalem quoque indulgentiam & benevolentiam, nec non officium nihilo sese plus quam alterum diligendi, inter juris fundamenta recenseat (c. 12, 13, 15; atque in quæstiones mere ethicas subito aberret, quibus dirimendis in reliqua parte

parte hujus libri occupatur. Quæ igitur prætermittimus;
nec non ea omnia, quæ de civilibus ferendis legibus
(L. II & III) disputantur.

